فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، سال ۲۸ ، شماره ۳، زمستان ۱۳۹۲، شماره پیاپی ۱۱۰

دکتر علی زنگی‌آبادی، دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه اصفهان
علیرضا رحیمی، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان
سارا میرزایی، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان
A.Zangiabadi
A.Rahimi
S.Mirzaei
Email: dr_adelz@yahoo.com

شماره مقاله: ۹۱۷ صص: ۱۶۸-۱۴۵
وصول: ۱۳۹۱/۷/۲۵ پذیرش: ۱۳۹۲/۲/۲۸

تحلیل تطبیقی مبلمان شهری حاشیه کارون و زاینده‌رود

چکیده

لازمهٔ سلامت روحی و روانی و نتیجتاً جسمی شهروندان و افراد یک جامعهٔ شهری‌به‌خصوص کلانشهرها- برخوردار بودن آن شهر از فضاهای دل‌انگیز، جذاب و زیباست. بدون تردید در کلانشهرهایی مانند اصفهان و اهواز که کمبود زمین‌های شهری مستعد و در دسترس، ایجاد چنین فضاهایی را با محدودیت مواجه کرده، حاشیه رودخانه‌ها به‌دلایل مختلف طبیعی و انسانی می‌تواند به خوبی این نقش را ایفا کرده و به عنوان جایگاه اوقات فراغت، عاملی مهم در ایجاد شور و نشاط و توسعهٔ روابط اجتماعی شهروندان باشد. از طرف دیگر تجهیزات و مبلمان شهری مناسب نیز جزء لاینفکی از چنین فضاهایی بوده که مطالعه و پژوهش در زمینهٔ شناخت مشکلات و کاستی‌های آن ضروری به نظر می‌رسد و یکی از مواردی که می‌تواند در این زمینه بسیار راهگشا و مثمرثمر باشد، انجام مطالعات تطبیقی از نمونه‌های مشابه و استفاده از تجربیات و دستاوردهای دیگران در زمینهٔ مورد بحث است. در این پژوهش با استفاده از روش های توصیفی- تحلیلی و به کمک پیمایش میدانی و انجام نظر خواهی از کاربران، مبلمان شهری فضاهای تفریحی حاشیه کارون و زاینده‌رود مورد مطالعه و تطبیق قرار گرفته و کاستی‌ها و مزایا و کلاً عملکرد هر کدام از نظر کمی و کیفی، مکان یابی و آرایش فضایی و همچنین جلب رضایت کاربران و... موشکافی شده است. تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی و به کمک نرم افزار SPSS صورت گرفته است و در تهیهٔ نقشه‌ها از نرم افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی(GIS) استفاده شده است. براساس یافته‌های پژوهش تراکم انواع مبلمان شهری در ۱۰۰۰متر مربع، در حاشیه کارون ۱/۵۴ و در حاشیه زاینده‌رود ۸/۸ است که نسبت کارون به زاینده رود تقریباً یک به هشت می‌باشد. بین تعداد و کیفیت مبلمان شهری در حاشیه رودخانهٔ کارون و زاینده‌رود رابطهٔ مستقیم وجود دارد. در مجموع نتایج این پژوهش حاکی از آن است که مبلمان شهری حاشیه کارون به جز در مواردی نادر، از نظر مؤلفه‌های مورد سنجش (کمی و کیفی، مکان یابی و پراکنش فضایی، تطبیق با نیازهای اقشار مختلف جامعه و جلب رضایت کاربران و...) وضعیت مطلوبی ندارد و در مقابل، مبلمان شهری حاشیه زاینده‌رود نیز علی رغم امتیازها و برتری‌هایش نسبت به حاشیه کارون در سطح کاملاً رضایت بخشی نبوده و در هر دو مکان- به‌خصوص در حاشیه کارون- مشکلات و نواقصی در زمینهٔ مبلمان شهری وجود دارد که توجه جدی و برنامه‌ریزی خاص خود را می‌طلبد؛ اگر ما توجه به نیازهای روحی و روانی شهروندان را به عنوان یکی از مقدمات و ارکان پرورش انسان سالم به عنوان محور توسعهٔ پایدار باور داشته باشیم. در آخر نیز بر اساس نتایج مطالعات و تحلیل های انجام شده، پیشنهادات و راهکارهایی جهت بالابردن سطح کیفی هرکدام از فضاهای مذکور ارائه شده است.

واژه های کلیدی: مبلمان شهری، تحلیل تطبیقی، فضای شهری، حاشیه رودخانه، کارون، زاینده رود.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

مقدمه

در عصر معاصر ما مشکلات کلانشهرها فقط در ازدیاد جمعیت، ترافیک، گرانی، اقتصاد و نابسامانی های زیست-محیطی و... خلاصه نمی‌شود. بلکه انواع ناهنجاریهای رفتاری، مشکلات اجتماعی و فشارهای روحی و روانی ناشی از سیمای ناخوشایند بصری نیز خود دلایل کافی برای افزایش مسائل زندگی شهری مدرن و تنگ‌تر شدن عرصه به جامعهٔ امروزی است(زندیه و زندیه، ۱۳۸۵، ۳۱۸). گویی تصویر بسیاری از شهرهای معاصر ما فاقد حیات است و از خطوط و رنگهای خشن و مبتذل و بی‌روح تشکیل شده است(زنگی‌آبادی و مختاری‌ملک‌آبادی، ۱۳۸۴، ۱۳). شهرهای امروزه به ویژه کلانشهرها، اغلب فاقد مناظر و چشم اندازهای طبیعی و انسانی زیبا می‌باشند؛ در حالی که انسان به وجود زیبایی و فضاهای فعال، سرزنده و جذاب برای تفریح و زدودن احساس خستگی و دلزدگی از شهر و محیطهای شهری احتیاج مبرمی دارند. اما پاسخ به چنین نیازی چگونه ممکن است؟ به تعبیری دیگر «چگونه می‌توان به ساخت شهر چهرهٔ انسانی‌تر بخشید؟ ناگزیر باید به فضاهایی روی آورد که همگانی‌اند و زنده‌ترین حرکت های شهری در آنها رخ می-دهد»(توسلی و بنیادی، ۱۳۷۱: ۹). در همین راستا در منشور آتن برای بافت فیزیکی شهر چهار نوع کاربری در نظر گرفته شده است که یکی از مهم ترین آنها کاربری گذران اوقات فراغت است(پورمحمدی، ۱۳۸۲، ۱۰۲). برای شهرهای بزرگی چون اصفهان و اهواز که با مشکلات شدید کمبود زمین شهری روبه رو هستند، حاشیه رودخانه‌ها یک فرصت طلایی و استثنایی است که باید از پتانسیل آنها حداکثر استفاده و بهره‌برداری را برای ایجاد فضاهای عمومی و چشم‌اندازهای شهری نظیر گردشگاههای شهری و محل گذران اوقات فراغت به عمل آورد؛ به‌خصوص اینکه «طبق مادهٔ دو توزیع عادلانهٔ آب، بستر و حریم رودخانه‌ها جزو اموال عمومی و متعلق به دولت می‌باشد.»(ولایتی، ۱۳۷۱، ۳۳۴).

از طرف دیگر، تجهیزات و مبلمان شهری مناسب نیز جزء لاینفکی از چنین فضاهایی می‌باشد که سهم بسزایی در عملکرد و زیبایی آن ایفا کرده و در نهایت آنها را به محیطی خوشایند و کاربردی برای پاسخ به نیازهای شهروندان تبدیل می-کند،که تحلیل و مقایسهٔ پیشرفت‌ها و کاستی‌ها و کلاً عملکرد فضاهای مشابه در این زمینه می‌تواند گامی مؤثر در جهت بهبود و ارتقای کیفی این فضاها باشد.

بنابراین، این پژوهش درصدد آن است که مبلمان شهری موجود در حاشیه رودخانه‌های کارون و زاینده‌رود را از لحاظ کمی و کیفی و... با استفاده از تحلیل های توصیفی، آماری و نقشه‌ای و همچنین تحلیل پرسشنامه‌های میدانی جهت آگاهی از میزان رضایت شهروندان مقایسه نموده و نقاط ضعف و قوت هرکدام را بشناساند.

داده ها و روش ها

روش این پژوهش، روش توصیفی- تحلیلی است و اطلاعات و داده‌های آن به کمک پیمایش میدانی و همچنین تکمیل پرسشنامه از محیط‌های نامبرده جمع‌آوری شده است. تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و استنباطی وبه کمک نرم افزار SPSS صورت گرفته است. در تهیه و تولید نقشه‌ها از نرم‌افزار سیستم اطلاعات جغرافیایی(GIS)استفاده شده و همچنین در موارد مقتضی، از نرم‌افزار اکسل جهت ترسیم نمودارها استفاده شده است.

جامعهٔ آماری(برای تکمیل پرسشنامه)، کلیهٔ شهروندان شهرهای اهواز و اصفهان می‌باشند و به ازای هر ۱۰۰۰۰نفر، یک نفر برای تعیین حجم نمونه در نظر گرفته شد که بدین ترتیب پس از محاسبات مقدماتی حجم نمونه در شهر اهواز۱۰۰ و

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

در اصفهان ۱۶۰ نفر برآورد شده است[۱]. اعضای نمونه به طور تصادفی از میان کاربران حاشیه رودخانه طوری انتخاب شد که سهم مساوی برای زنان و مردان رعایت شود و تا حد ممکن طول محدوده مورد مطالعه پوشش داده شود.

قلمرو پژوهش

به‌دلیل اینکه امکان مطالعه و بررسی تجهیزات و مبلمان محیط‌های نامبرده به‌طور کامل مقدور نبوده است، لذا محدوده‌ای به طول ۱/۵ کیلومتر از هردو مکان انتخاب و از دو طرف رودخانه مورد پیمایش قرار گرفت. به‌طوری‌که این محدوده در شهر اصفهان فضای حاشیه رودخانه در اطراف سی‌وسه‌پل ـ حدفاصل بین پل های ابوذر و فردوسی ـ را در بر گرفته است(نقشهٔ۱) و در شهر اهواز نیز فضای اطراف پل چهارم(پل نادری، منتهی به خیابان مرکزی شهر) را شامل می‌شده که ابتدای آن از سمت شمال، خیابان شهید عامری(کمی بالاتر از پل سفید) بوده و انتهای آن به محل احداث پل هشتم اهواز می رسد (نقشهٔ۲).

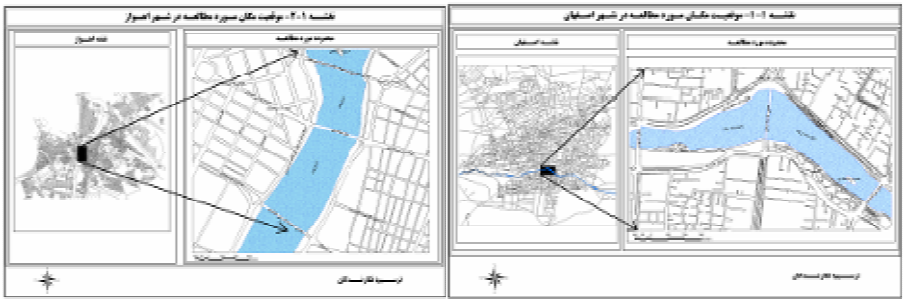

شکل ۱) موقعیت مکان مورد مطالعه در شهر اصفهان شکل ۲) موقعیت مکان مورد مطالعه در شهر اهواز

مبانی نظری

حاشیه رودخانه و فضای گردشگری- تفریحی شهری

ارسطو می‌گوید: «یک شهر باید به نحوی ساخته شود که ساکنان آن احساس امنیت و رضایت کنند»(زیته، ۱۳۸۵، ۶). «یک شهر مناسب برای سکونت و زندگی، شهری است که برای همه جنبه‌های زیستی، مادی و معنوی ساکنانش طراحی و احداث شده باشد»(خورش و خورش، ۱۳۷۷، ۱۲). بشر برای زندگی راحت، نیازمند به یک محیط مطلوب است. این محیط متشکل از محیط طبیعی و محیط مصنوعی است(بزرگی و همکاران، ۱۳۸۴، ۵۴). این درحالی است که توسعهٔ بدون برنامه و ناهماهنگ با زیرساخت ها و تسهیلات مورد نیاز شهرها، نه تنها چشم‌اندازها و مناظر زیبای طبیعی را از شهروندان سلب کرده، بلکه در خلق فضاهای مصنوعی جایگزین نیز عاجز مانده است، که این امر بر لزوم استفاده از حداقل فرصت های ممکن جهت احیاء و خلق دوبارهٔ فضاهای عمومی در شهرها تأکید می‌کند. فضای شهری فضایی است برای دیدار، استراحت(فضای سبز)، تفریح، حمل‌ونقل(جابه جایی‌های فردی یا جمعی) و به‌طور کلی فضایی است برای زندگی و تماشا (پیرموره و همکاران، ۱۳۷۳، ۱۴) و شامل قسمت هایی از محیط طبیعی و مصنوع است که عموم مردم به راحتی به آن دسترسی دارند(رفیعیان و سیفایی، ۱۳۸۴، ۳۶) و در ترغیب ملاقات ها، بحث و گفتگوها مؤثر بوده و ساکنین را از محیط‌های خصوصی و انزواگرایی به محیط‌های جمعی و پر نشاط دعوت می‌نماید(جعفری و زهتابیان، ۱۳۸۵، ۲۳۳) و سرانجام حالت یکنواختی و رکود چشم‌اندازهای شهری را برهم زده، شور و نشاط را به زندگی شهروندان بر می‌گرداند. بنابراین، فضای شهری نوعی فضای عمومی است که کانون و بستر بروز حیات مدنی و شهرگرایی

[۱]- در سرشماری ۱۳۸۵ جمعیت شهر اصفهان ۱۵۸۳۶۰۹ و جمعیت شهر اهواز۹۶۹۸۴۳ بوده که با تقسیم بر عدد ۱۰۰۰۰ به ترتیب اعداد ۱۵۸ و ۹۷ برای حجم نمونه بدست آمده که برای اطمینان بیشتر، با کمی افزایش رند شدند.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

است»(پارسی، ۱۳۸۱، ۴۵). محیط فیزیکی طبیعت، عنصر عمدهٔ سازندهٔ فضای شهری است و نخستین بستری که در آن محیط مصنوع شکل می‌گیرد(مدنی‌پور، ۱۳۸۷، ۵۱). واضح است که دسترسی به برخی اشکال طبیعت یک نیاز اساسی شهر و بنابراین یک بخش ضرورتاً مهم دسترسی به فضای باز است(نظری‌زاده، ۱۳۸۵، ۸۸). در واقع آنچه که امروزه در شهرهای ما به عنوان بحران شناخته می‌شود، همین کاهش تدریجی پیوند انسان و طبیعت است که در واقع ریشهٔ اکثر مشکلات اجتماعی، روانی و رفتاری شهروندان را می‌توان ناشی از این عامل دانست(زنگی‌آبادی و مختاری‌ملک‌آبادی، ۱۳۸۴، ۱۳). بنابراین، همنشینی و ترکیب محیط مصنوع با محیط طبیعی در رونق و افزایش کارایی فضاهای عمومی شهری تأثیر عمده‌ای می‌گذارد. وجود منابع طبیعی چون رودخانه، دریاچه و... در شهر عاملی مهم در تنوع و بهبود چشم‌اندازهای شهری و افزایش جذابیت شهری است(موحد، ۱۳۸۶، ۸۶). حاشیه رودخانه‌هایی که از میان بافت فیزیکی یک شهر عبور می‌کنند، با توجه به کمبود زمین در شهرها و به دلیل بستر و جغرافیای ویژه‌ای که جهت ایجاد فضاهای عمومی و تفرجگاه های شهری ارائه می‌دهند، در برنامه‌ریزی شهری حائز اهمیت فراوانی می‌باشند و می‌توان از وجود رودخانه‌ها و حریم آنها به عنوان عاملی در لطافت هوا، زیباسازی محیط، محوطه‌سازی و ایجاد دید و منظر استفاده کرد(شیعه، ۱۳۸۷، ۲۷۹). باید توجه داشت حواشی رودخانه‌ها به همان اندازه که در علم اکولوژی مطرح است، در طراحی نیز دارای اهمیت می‌باشد. در واقع ساحل رودخانه دارای غنی‌ترین جاذبه‌ها برای ایجاد امکانات تفریحی و کاربری‌های لازم جهت جلب بینندگان می‌باشد. بنابراین با طراحی پیش‌بینی شده و بهره‌برداری آگاهانه از لبهٔ رودخانه به عنوان تأمین نیازهای روانی شهروندان در عین حفظ طبیعت آن، می‌توان به رودخانه‌های شهری به عنوان مکان های تجلی انواع روش های طراحی برای اهداف انسانی، هویت بخشید(حیدری، ۱۳۸۷، ۳۸).

فضای شهری و مبلمان شهری

برای سکونت و زندگی، شهر خانه ای است بزرگ و همان گونه که خانه باید از صفات و مزایایی برخوردار باشد تا سکونت و زندگی را مطلوب و آسایش‌بخش سازد، شهر نیز باید دارای کیفیات و ویژگی هایی برای تأمین آسایش و راحتی شهروندان باشد و نیز مانند خانه محیطی گرم و دلپذیر که زندگی را مرفه و مطلوب سازد(لینچ، ۱۳۷۴، ۱۷). یک فضای شهری مطلوب به یکایک عناصر تشکیل دهندهٔ آن بستگی دارد و کیفیت ساخت هر یک از این عناصر، چگونگی استقرار آنها در محیط و ارتباط آنها با یکدیگر نیز تأثیری مستقیم در بهبود کیفیت محیط شهری دارد(غلامپور، ۱۳۷۹، ۵۱، قنبری و پورمحمدی، ۱۳۸۳، ۱۴۷). درحقیقت طراحی فضاهای شهری با تمامی تسهیلات و تجهیزات محیط مناسبی برای زندگی و فعالیت شهری فراهم می‌آورد(سعیدنیا، ۱۳۷۹، ۱۵).

طبق نظر بایراکس، عناصر مبلمان شهری، واجد خصوصیاتی هستند که برقراری ارتباط بین مردم را صورت می‌دهند و به فضا معنای کارکردی و زیبایی‌گونه می‌دهند. کمیات و کیفیات گوناگونی دارند که به منطقه هویت می‌بخشند و آن را تکمیل می‌کنند. بنا به این دلایل، عناصر مبلمان شهری اهمیت بسیاری نه فقط برای اهداف کارکردی دارند، بلکه همچنین به واسطهٔ تأثیراتی که در باز احیای چشم‌اندازهای شهری دارند، مفید فایده می‌باشند(Bulut & Atabeyoglu, ۲۰۰۳, ۲۴۳۲). همان طور که در بسیاری از فضاهای شهری، انباشت و تراکم زیاد مبلمان شهری باعث کاهش و کم‌رنگ شدن هویت و شخصیت آن می گردد. همان قدر هم تصور اینکه فضایی خالی از هر نوع مبلمان باشد، ما را به یاد کوچ و متروکه بودن فضا می‌اندازد و نشان بی‌توجهی به آن می‌باشد(عراقچیان، ۱۳۸۵، ۱۵). به‌علاوه به کارگیری مناسب و اصولی مبلمان شهری موجب برقراری ارتباط منطقی بین فعالیتهای هم سنخ، نظام دسترسی آنها و خدمات دهی فضاها

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

شده و نتایجی نظیر افزایش تعداد کاربران و استفاده بهینه از کاربری‌ها با توجه به عملکرد آنها در پی خواهد داشت(زنگی‌آبادی و تبریزی، ۱۳۸۴، ۴۶).

به‌طورکلی اهداف اصلی برنامه‌ریزی شهری را می‌توان در چهار دسته مفهوم کلیدی سلامت، آسایش، زیبایی و امنیت خلاصه کرد(زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۷، ۶۴) و مقوله مبلمان شهری به ویژه اگر منطبق با شرایط زیست‌بوم انسانی یک شهر باشد، تلاشی است در جهت دستیابی به اهداف برنامه‌ریزی شهری(تبریزی، ۱۳۸۴، ۴)؛ عناصری مانند سطل زباله و مبلمان ورزشی و... برای هدف سلامتی و تندرستی، نیمکت‌ها، ایستگاه اتوبوس، علائم و.. در راستای هدف آسایش و آبنماها، گل جای‌ها، تندیس‌ها و... نیز در تأمین هدف زیبایی و روشنایی، سایه بان و کیوسک انتظامی و... در راستای تأمین امنیت در برنامه‌ریزی‌شهری کاربرد دارند.

هر محیط و فضای شهری - مثل فضای تفریحی حاشیه رودخانه- بسته به ظرفیت، اهداف و کاربردهای آن، مبلمان و تجهیزات خاص خودش را می‌طلبد. از آنجا که هیچ محیط انسان‌ساختی بدون در نظر گرفتن خصوصیات فرهنگی و کالبدی و تمهیدات موردنظر کاربران خود پایدار نخواهد ماند، تحقیق و پژوهش در زمینهٔ طراحی، برنامه ریزی و مکان یابی مبلمان شهری، نقد و بررسی نمونه‌های موجود در سطح کشور و استفاده از تجربیات کشورهای پیشرو در این زمینه، امری ضروری و حیاتی می‌باشد(زنگی‌آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳، ۶).

لزوم مطالعات تطبیقی در برنامه‌ریزی‌شهری

واقعیت این است که شهرها به خاطر مجموعه‌ای از عوامل خاص هر محل نظیر پستی و بلندی، اقلیم و شرایط اجتماعی ـ اقتصادی همه از نظر شکل و ساخت متفاوت هستند(براندفری، ۱۳۸۳، ۴۳) و به تبع آن فضاهای شهری امروزی از جهت ساخت فیزیکی، هماهنگی، زمان توسعه، وضع جغرافیایی، چشم‌اندازهای محیطی، رفتارهای اجتماعی افراد و... با یکدیگر متفاوت می‌باشند. بنابراین تجهیز آن به اجزای مختلف از جمله مبلمان نیز تمهیدات متفاوتی را می‌طلبد(زنگی‌آبادی و تبریزی، ۱۳۸۶، ۴۹). ازاین رو، نباید انتظار داشت که دو فضای شهری- مثل حاشیه رودخانه‌ها در شهر- که تا حدود زیادی مشابه همدیگر می‌باشند، لزوماً عملکرد و چشم‌انداز یکسانی داشته باشند و از دکوراسیون واحدی تبعیت نمایند. اما روشن است که کارایی و مطلوبیت هر شهر و فضای شهری امری نسبی است و در مقایسه با شهرها و یا فضاهای شهری مشابه دیگر تبیین می‌شود و از این رهگذر بهتر می‌توان به ارزیابی آن پرداخت. بنابراین مطالعات تطبیقی و نهایتاً تحلیل تطبیقی از فضاهای شهری مشابه و امکانات و عناصر آنها - نظیر مبلمان شهری- افق های تازه‌ای را پیش‌روی محقق و برنامه‌ریز گشوده و می‌تواند تضادها و تشابهات، کمی‌ها و کاستی‌های موجود را به وی بنمایاند و وی را به سوی جستجوی علل و ریشه‌های آنها رهنمون سازد. این امر سبب آگاهی از پیشرفت‌ها و موفقیت‌های دیگران و غفلت‌زدایی از برنامه‌ریز خواهد شد و او را به نوعی رقابت سازنده و مثبت در زمینه برنامه‌ریزی و طراحی کشانده و مصمم به رفع نارسایی‌ها و نواقص می‌کند(شکوئی، ۱۳۸۵، ۱۶-۱۵).

بحث

تراکم و پراکنش فضایی انواع مبلمان

بررسی‌های انجام گرفته، نشان می‌دهد که کاربران محیط های حاشیه کارون و زاینده‌رود از تعداد و پخشایش مبلمان شهری این محیط ها رضایت ندارند و خواهان افزایش تعداد آنها می‌باشند، که البته این عدم رضایت بسته به نوع مبلمان، شدت و ضعف متفاوتی دارد. در این میان وضعیت حاشیه کارون بسیار بدتر از حاشیه زاینده‌رود به نظر می‌رسد؛ چرا که

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

میزان عدم رضایت از مبلمان این مکان بسیار بیشتر از حاشیه زاینده‌رود اظهار شده است و نسبت تراکم انواع مبلمان حاشیه کارون به زاینده‌رود در واحد ۱۰۰۰ متر مربع که تقریباً یک به هشت می باشد- ۱/۵۴ برای حاشیه کارون در مقابل ۸/۸ برای حاشیه زاینده‌رود - نیز مؤید این گفته است(جدول ۱). ضمناً همان طوری که در قسمت‌های بعدی اشاره خواهد شد، تعداد کم و ناکافی انواع مبلمان و نیز عدم توزیع متعادل آنها در دو طرف رودخانه مهم ترین مشکل و مسأله حاشیه کارون عنوان شده است.

جهت تحلیل گویاتر، در اینجا تعدادی از مهم ترین عناصر مبلمان شهری محیطهای مذکور به‌طور مفصل‌تری از لحاظ تعداد و تراکم و همچنین مکان یابی و پراکنش فضایی به بررسی گذاشته می‌شود:

۱ـ منابع نوری

نیمی از عمر شهر در شب مستقر است. باید اهمیت این نیمهٔ پنهان روز را درک کرده و برای احیای آن تدابیری اندیشیده شود(کولیوند و عباسی، ۱۳۸۵، ۳۷۹). این مهم صرفاً به وسیله روشنایی و نورپردازی در فضاها و عناصر شهری میسر می‌شود. بر اساس مطالعات صورت گرفته، روشن گردیده که در حالی که ۶۹ درصد از اعضای نمونه از تعداد ۷۵۷ و تراکم۴/۵۳ مبلمان نوری حاشیه زاینده‌رود راضی هستند و تنها حدود ۲۴ درصد آن را کم و۴ درصد بسیار کم دانسته‌اند، اما بیش از۸۰ درصد مردم اهواز تراکم ۰/۶۳مبلمان نوری حاشیه زاینده‌رود را کم و بسیار کم ارزیابی کرده‌اند و تنها ۰/۱۷ درصد آن را کافی می‌دانند(جدول ۱ و ۲). گذشته از تعداد این عناصر، تفاوت محسوسی نیز از لحاظ پراکنش فضایی مبلمان نوری نیز در فضاهای مذکور قابل تشخیص است؛ در حالی‌که این پراکنش در حاشیه زاینده‌رود در همهٔ فضاها و در هر دو طرف رودخانه تقریباً متعادل و به فراخور اهدافِ استفاده بوده(نقشه۲ـ۱)، اما در حاشیه کارون منابع نوری فقط در یک سمت رودخانه توزیع شده و سمت مقابل آن به‌طور کامل فاقد منابع روشنایی می‌باشد(نقشه۲ـ۲). با عنایت به وضعیت آب و هـوایی، به خصوص در شهـر اهواز که گذران اوقات فراغت را بیشتر در شب هنگام ایجـاب می‌کند، توجه جدی‌تر به مسألهٔ نورپردازی و روشنایی حاشیه رودخانه ضروری به نظر می‌رسد.

۲ـ نیمکت و نشیمن‌گاه

می‌گویند: دولت‌مردان همواره نیمکت‌های عمومی شهر را نمادی از اندیشه و تدبیر می‌دانند. همچنین معروف است که درباره یک شهر می‌توان برحسب تعداد نیمکت‌هایش قضاوت کرد(مرتضایی، ۱۳۸۱، ۴۹). مردم بیشتر به حضور در مکانی تمایل نشان می‌دهند، که جای مناسبی برای نشستن در آنجا وجود داشته باشد(وایت، ۱۳۸۱، ۶۱). اینها همه بر لزوم وجود تعداد کافی نیمکت‌ها به‌خصوص در مکانهای گذران اوقات فراغت تأکید می‌کند. این درحالی است که در هر ۱۰۰۰ متر مربع از حاشیه کارون تنها ۰/۳۹ نیمکت وجود دارد، که این امر نارضایتی قریب به ۹۰ درصد کاربران را به‌دنبال دارد. البته وضع برای حاشیه زاینده‌رود تا حدودی متفاوت است؛ چرا که تنها۳۲ درصد از آنها تراکم ۱/۴۷ در هزاری نیمکت‌ها را کم و فقط ۸ درصد آن را بسیار کم می‌دانند(جدول ۱ و ۲)، که البته باید وضعیت سنگفرش و پلکان های نیمکت مانند حاشیه زاینده‌رود را نیز در آن دخیل دانست؛ چیزی که محدودهٔ مورد مطالعه در حاشیه کارون فاقد آن است. در این مورد نیز تفاوت در مکان یابی و پراکنش فضایی دو مکان به مراتب چشمگیرتر از منابع نوری می باشد؛ چرا که توزیع نیمکت‌ها در حاشیه کارون به شکل منظم و قاعده‌مند بوده(نقشه۳ـ۱)، اما گذشته از خالی بودن حاشیه غربی کارون، توزیع فضایی نیمکت‌ها در حاشیه شرقی آن نیز نامتعادل و بدون ضابطه بوده (نقشه ۳ـ۲) و گاهاً دیده شده است که در بعضی قسمت ها این نیمکت‌ها در قسمت لبهٔ جادهٔ ساحلی و رو به سمت جاده نصب شده، در حالی که قاعدتاً در

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

چنین جایی جهت استفاده از مناظر زیبای فضای سبز حاشیه رودخانه و همچنین چشم‌انداز خود رودخانه باید رو به سمت رودخانه و پشت به جادهٔ ساحلی نصب می‌شدند.

۳ـ سطل زباله

وقتی مکانی جاذب جمعیت باشد، بالطبع تولید و انباشت زباله در آن بیشتر می‌شود. خطرات بهداشتی حاصل از تماس با زباله‌های شهری می‌تواند بخش مهمی از بیماری ها را در اقشار مختلف شیوع دهد(مجلسی، ۱۳۸۱، ۱۵). علاوه براین پخش زباله در محیط های تفریحی تأثیر زیادی در کاهش زیبایی‌های بصری آن دارد. بنابراین، به منظور حفظ کیفیات بصری و کمک به حفظ پاکیزگی شهر و ترغیب شهروندان به رعایت بهداشت، باید به تعداد سطل‌های زباله و کیفیت آنها توجه فراوانی داشت که البته این امر بستگی به شرایط محیطی دارد(زنگی‌آبادی و تبریزی، ۱۳۸۴، ۴۸).

در این میان حاشیه زاینده‌رود با تراکم ۱/۸۷ و توزیع متعادل در هر دو طرف رودخانه و درنتیجه رضایت حدود ۷۱ درصد کاربران، از لحاظ تعداد، تنوع و پخشایش صحیح، وضع مطلوب تری نسبت به حاشیه کارون با تراکم ۰/۴۳ در هزاری دارد؛ چرا که اکثریت پرسش شوندگان(۶۱درصد) تعداد سطل‌زباله‌های حاشیه کارون را کم می‌دانند(جدول ۱ و ۲) (نقشه ۴ـ۱ و ۴ـ۲).

٤ـ آبخوری و سرویس بهداشتی

بدون شک، آبخوری و سرویس بهداشتی از ملزومات اساسی محیطهای تفریحی می باشند، که وجود آنها تأثیر زیادی در آسایش و جلب رضایت کاربران دارد. به نظر می‌رسد از نظر شهروندان اهوازی این مورد مهم ترین کمبود و بیشترین احساس نیاز را در بین تمامی انواع عناصر و تجهیزات مورد بررسی داشته باشد. زیرا بدون استثنا همهٔ آنها آن را بسیارکم و یا کم ارزیابی کرده‌اند و تعداد فقط یک مورد برای هر کدام در کل محدوده مورد پژوهش در حاشیه کارون نیز مهر تأییدی بر صحت این ارزیابی می‌باشد. اما تعداد ۱۰ آبخوری و ۵ سرویس بهداشتی در محدودهٔ مورد پژوهش در حاشیه زاینده‌رود رضایت نسبی کابران را سبب شده، هرچند که قریب به ۴۰ درصد نیز خواهان افزایش تعداد می‌باشند(جدول ۱ و ۲).

۵ـ وسایل بازی و مبلمان ورزشی

به نظر می‌رسد، با توجه به نقش و اهمیت ورزش همگانی در سلامت جسمی و روحی شهروندان، ضرورت وجود مبلمان ورزشی در فضاهای عمومی شهری بر کسی پوشیده نیست. با این وجود، به این مهم حداقل در محدوده مورد بررسی در حاشیه کارون توجهی نشده و حتی یک مورد مبلمان ورزشی هم یافت نشده که نارضایتی ۹۸ درصدی مردم را در پی داشته است.

اما حدود ۳۵ درصد کاربران تراکم ۳۱/. مبلمان ورزشی حاشیه زاینده‌رود را ناکافی، حدود ۶۰ درصد مناسب و درصد کمی هم زیاد و آشفته می‌دانند(جدول ۱ و ۲). وجود انواع زمین‌های بازی، خانهٔ کودک و نوجوان و همچنین جزیره بازی در این ارزیابی تأثیر مثبت داشته، در حالی که جزیره شادی در کارون سال هاست که غیر فعال و متروکه مانده است.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

٦ـ آبنما و فواره

مشاهده حالات مختلف آب و صدای حاصل از آنها از نظر روانی افکار خستهٔ انسان را التیام بخشیده و لحظاتی آنها را از واقعیات به جهان عمیق آرامش فرو می‌برد(ادیبی و همکاران، ۱۳۸۴، ۷۷). این امر لزوم احداث و ایجاد آبنما و فواره‌ها را توجیه می‌کند. شاید در بادی امر چنین تصور شود که به علت وجود رودخانه در محیط های مورد پژوهش، عدم آبنما و فواره چندان تفاوتی ایجاد نمی‌کند، اما به هر حال آب گل آلود، یکنواخت و نازیبای رودخانه به هیچ وجه جای آبنما را نمی‌گیرد، ضمن اینکه دسترسی به آب و مستعد بودن این مکان ها، امکان ایجاد تنوع و جذابیت را به کمک انواع آبنماها تسهیل می‌کند. چیزی که علی رغم مزیت نسبی حاشیه کارون به زاینده رود - نسبت۳ به ۱- در هیچ یک از مکان های مورد بحث اصلاً مطلوب به نظرنمی‌رسد و جای کار بیشتری جهت کسب رضایت کاربران خصوصاً در حاشیه زاینده‌رود دارد(جدول۱و۲).

جدول ۱) تعداد و تراکم انواع مبلمان موجود در محدوده‌های مورد مطالعه

نوع مبلمان		تعداد		تراکم در ۱۰۰۰متر مربع	
		حاشیه زاینده‌رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده‌رود	حاشیه کارون
منابع نوری	پایه بسیار بزرگ	۵	۱	۴/۵۳	۰/۶۳
	پایه بزرگ	۹۲	۲۹		
	پایه متوسط	۴۱۳	۲۷		
	پایه کوتاه	_	۹		
	بدون پایه	۲۴۷	_		
	جمع کل	۷۵۷	۶۶		
نیمکت		۲۴۶	۴۱	۱/۴۷	۰/۳۹
سطل زباله	معمولی	۲۴۷	۴۵	۱/۸۷	۰/۴۳
	مرتفع	۶۶	_		
	جمع کل	۳۱۳	۴۵		
وسایل بازی و مبلمان ورزشی		۵۱	_	۰/۳۱	۰
آبخوری		۱۰	۱	۰/۰۶	۰/۰۱
سرویس بهداشتی		۵	۱	۰/۰۳	۰/۰۱
آبنما و فواره		۱	۳	۰/۰۱	۰/۰۳
گلدان و گل جای		۱۳	_	۰/۰۸	۰
تابلو و علایم		۲۱	۱	۰/۱۳	۰/۰۱
کیوسک تلفن عمومی		۲	_	۰/۰۱	۰
تندیس، مجسمه و پیکره		۶	_	۰/۰۴	۰
صندوق صدقه		۱۵	_	۰/۰۹	۰
تابلوبرق(جهت استفاده همگانی)		۴	_	۰/۰۲	۰
دکه و کیوسک		۹	۳	۰/۰۵	۰/۰۳
ایستگاه اتوبوس		۵	_	۰/۰۳	۰
آلاچیق، سایه بان و سرپناه		۴	۱	۰/۰۲	۰/۰۱
دیرک تبلیغاتی		۵	-	۰/۰۳	۰
اسکله قایق سواری		۲	۲	۰/۰۱	۰/۰۲
جمع کل		۱۴۶۹	۱۶۳	۸/۸	۱/۵۴

۷ـ تابلو و علایم

تابلوها و علایم جزیی از مبلمان شهری هستند که در فضاهای شهری جهت انتقال موضوع یا موضوعاتی به شهروندان از طریق نوشته، تصویر و یا علامت مورد استفاده قرار می‌گیرند(زنگی‌آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳، ۱۵۲) و «می‌توانند تا حد زیادی به تقویت حس مکان و هویت محل کمک کنند»(حسینیون، ۱۳۸۲، ۶۲). با اینکه تا حدودی تلاش شده در حاشیه زاینده‌رود با نصب تعدادی از انواع تابلوها در جهت فرهنگ سازی، آگاهی رسانی، راهنمایی و جهت دهی کاربران گامی برداشته شود، ولی این تعداد اندک با تراکم ۰/۱۳ در هزارمترمربع کفایت نکرده و بیش از ۶۰درصد کاربران آن را ناکافی می‌دانند. این نقصان با شدت بیشتری در حاشیه کارون نیز ملاحظه می‌شود و در کل محدودهٔ پیمایش شده، تنها یک تابلو مشاهده گردیده که جا دارد با توجه به اهمیت و نقش تابلوها در خوانایی محیط،

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

تلاش بیشتری در این زمینه صورت گیرد. در رابطه با تعداد سایر مبلمان نیز وضعیت چندان تفاوتی ندارد و گاهاً بدتر هم دیده می‌شود. ولی در مجموع می‌توان چنین قضاوت کرد که حاشیه زاینده رود از حیث تنوع و تعدد انواع مبلمان و مکان یابی و پخشایش آنها، علی رغم کاستی هایش در سطح مقبول‌تری از حاشیه کارون قرار دارد و به همان نسبت بهتر توانسته رضایت کاربران را جلب کند(جدول۱ و۲)، (نقشه۵ـ۱ و ۵ـ۲).

جدول ۲) مقایسه تعداد انواع مبلمان شهری حاشیه کارون و زاینده‌رود از نظر کاربران

نوع مبلمان	درصد پاسخهای داده شده Valid Percent								میانگین		واریانس	
	بسیار کم (۲)		کم(۴)		مناسب(۶)		زیاد و آشفته(۸)					
	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک
نیمکت و نشیمن گاه	۸/۸	۴۳	۳۲/۷	۴۸	۵۷/۹	۹	۰/۶۳	۰	۵/۰۱	۳/۳۲	۱/۷۷	۱/۶۳
منابع نوری	۴/۴۳	۳۴/۳	۲۴/۷	۴۸/۵	۶۹	۱۷/۲	۱/۹	۰	۵/۳۷	۳/۶۶	۱/۳۸	۱/۹۶
آب نما و فواره	۵۸/۹	۵۶/۱	۳۳/۵	۳۱/۶	۷/۵۹	۱۲/۲	۰	۰	۲/۹۷	۳/۱۲	۱/۶۲	۱/۹۸
سایه بان و آلاچیق	۶۶/۷	۶۶/۳	۲۷	۲۴/۵	۶/۲۹	۹/۱۸	۰	۰	۲/۷۹	۲/۸۶	۱/۴۷	۱/۷۳
وسایل بازی و مبلمان ورزشی	۷/۰۵	۷۲/۷	۲۸/۲	۲۶/۳	۶۰/۳	۱/۰۱	۴/۴۹	۰	۵/۲۴	۲/۵۷	۱/۸۸	۰/۹
آبخوری و سرویس بهداشتی	۸/۳۹	۸۴	۳۳/۵	۱۶	۵۸/۱	۰	۰	۰	۴/۹۹	۲/۳۲	۱/۶۸	۰/۵۴
سطل زباله	۵/۷۷	۱۱	۲۱/۸	۶۲	۷۱/۲	۲۶	۱/۲۸	۱	۵/۳۶	۴/۳۴	۱/۴۴	۱/۵۴
گل جای	۱۱/۷	۶۷/۷	۴۹/۴	۲۷/۳	۳۹	۵/۰۵	۰	۰	۴/۵۵	۲/۷۵	۱/۷۴	۱/۳۵
تابلو و علایم	۲۰/۸	۵۴/۵	۴۲/۱	۳۳/۳	۳۴	۱۲/۱	۳/۱۴	۰	۴/۳۹	۳/۱۵	۲/۵۶	۱/۹۷
حفاظ ها و جداکننده ها	۱۹/۱	۱۱/۱	۴۴/۱	۴۳/۴	۳۴/۹	۴۲/۴	۱/۹۷	۳/۰۳	۴/۳۹	۴/۷۵	۲/۳۳	۲/۰۹
کیوسک تلفن	۲۰/۱	۶۰/۶	۵۲/۲	۳۰/۳	۲۷/۷	۹/۰۹	۰	۰	۴/۱۵	۲/۹۷	۱/۹	۱/۷۴
ایستگاه اتوبوس	۵/۱۶	۶۰/۶	۲۷/۱	۲۸/۳	۶۶/۵	۱۱/۱	۱/۲۹	۰	۵/۲۸	۳/۰۱	۱/۴۵	۱/۹۱
دکه و کیوسک	۱۰	۵۰	۴۱/۹	۳۸	۴۸/۱	۱۲	۰	۰	۴/۷۶	۳/۲۴	۱/۷۵	۱/۹۲
میانگین	۱۹	۵۱/۷	۳۵/۳	۳۵/۲	۴۴/۶	۱۲/۸	۱/۱۲	۰/۲۱	۴/۵۶	۳/۲۳	۱/۷۷	۱/۶۴

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

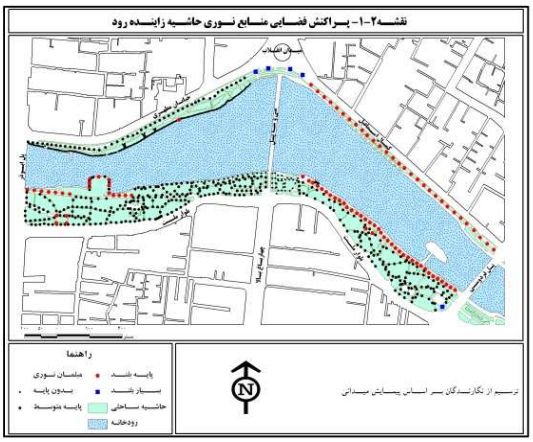

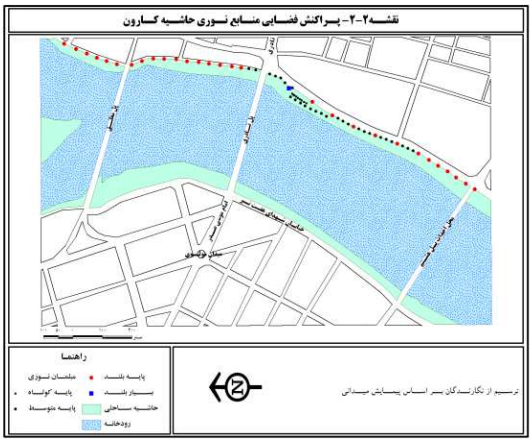

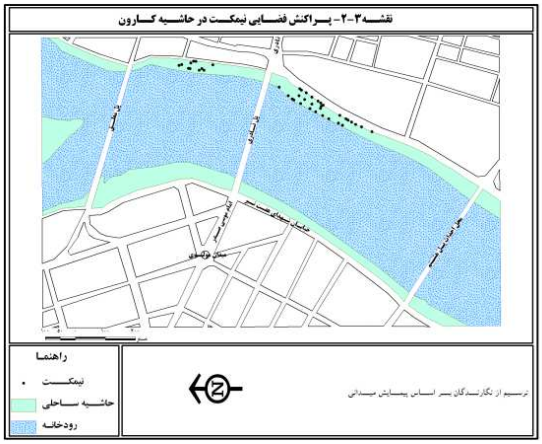

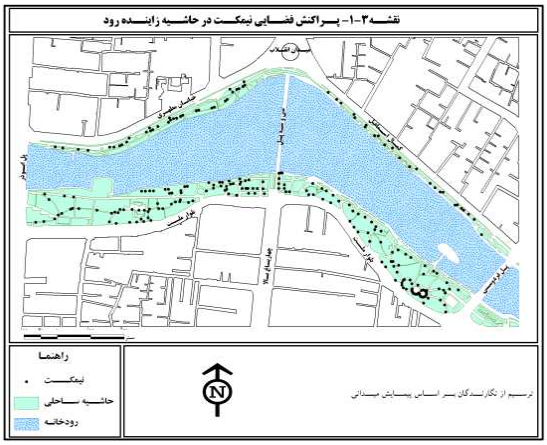

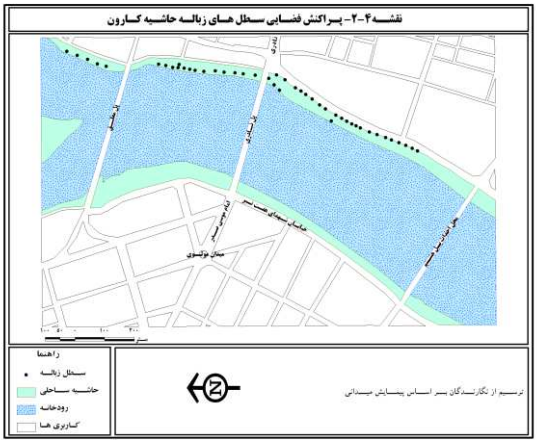

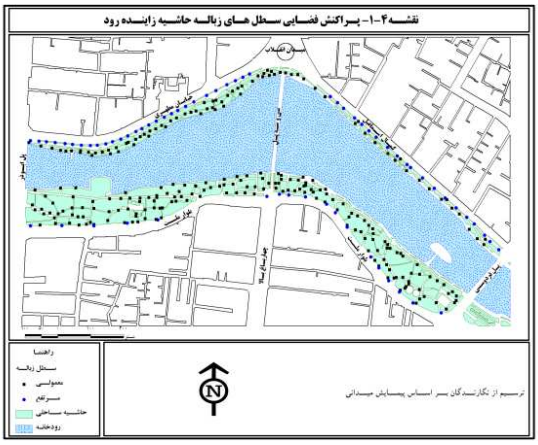

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

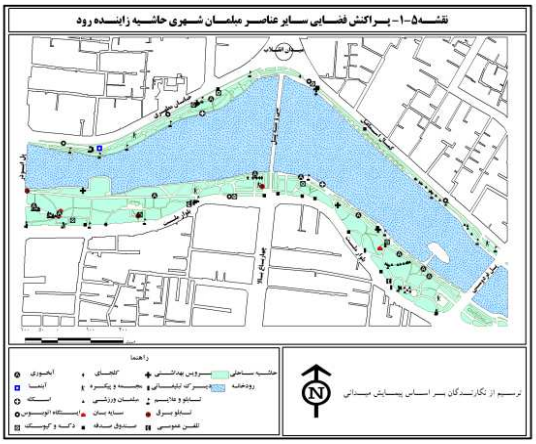

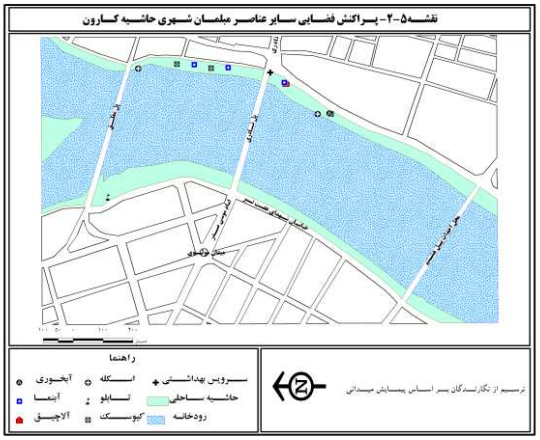

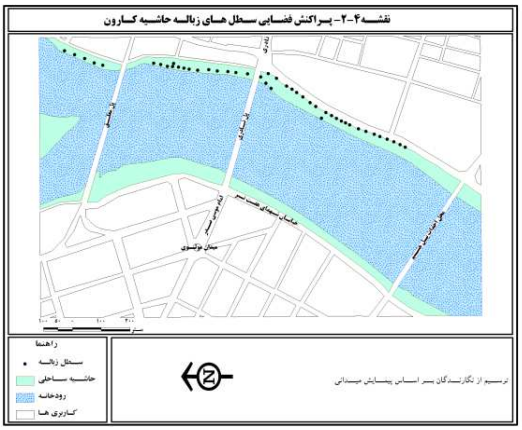

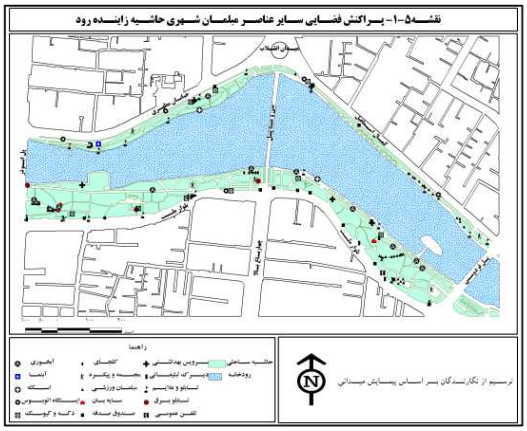

یکی از مسائل بسیار حائز اهمیت در مکان یابی مبلمان، رعایت فاصله مناسب انواع مبلمان و همچنین دو نوع مشابه مبلمان از همدیگر می‌باشد. این فاصله نه باید آن چنان دور باشد که آسایش استفاده کنندگان را سلب کند و نه باید آن چنان نزدیک باشد که استفاده توأم از هر دو نوع و یا دو نوع مشابه را مشکل ساخته و علاوه بر ایجاد آشفتگی بصری، حریم مورد نیاز برای استفاده از هر کدام را محدود نماید. در این خصوص نظر کاربران محیط های مذکور در مورد فاصلهٔ انواع مبلمان خواسته شد و مورد آزمون قرار گرفت که نتایج تحلیل آن در جدول ۳ موجود است[۱].

[۱] –پرسش مربوط به این نظر خواهی بر مبنای طیف ۵ درجه ای لیکرت بوده که در ارزش گذاری پرسشهایی از این قبیل در این پژوهش از اعداد ۱، ۳، ۵، ۷ و ۹ استفاده شده است که ارزش ۱ معادل گزینه "بسیار کم" و یا "بسیار ضعیف"، ارزش ۵ معادل گزینهٔ "متوسط"یا "مناسب" و ارزش ۹ معادل پاسخ "بسیارزیاد" و یا "عالی" می‌باشد.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

جدول ۳) آزمون One-Sample T-Test برای مقایسه فواصل بین انواع مبلمان حاشیه رودخانه بر اساس نظرات کاربران

متغیر ها	Test Value = ۵											
	t		df		Sig. (۲-tailed)		Mean Difference		۹۵٪ Confidence Interval of the Difference			
									Lower		Upper	
	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون
فواصل بین نیمکت ها	۱/۸۴	۷/۴۲	۱۵۹	۹۹	۰/۰۷	۰/۰۰	۰/۲۵	۱/۲۶	۰	۰/۹۲	۰/۵۲	۱/۶
فواصل بیم منابع نوری	۱/۱۵	۵/۴۸	۱۵۹	۹۹	۰/۲۵	۰/۰۰	۰/۱۵	۰/۹۴	−۰/۱	۰/۶	۰/۴۱	۱/۲۸
فواصل بین آب نما و فواره ها	۲۰/۴	۱۲/۴	۱۵۸	۹۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۲/۴۲	۱/۹۲	۲/۱۸	۱/۶۱	۲/۶۵	۲/۲۳
فواصل بین آلاچیق و سایه بانها	۲۲/۶	۱۴/۷	۱۵۳	۹۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۲/۸۲	۲/۲۷	۲/۵۷	۱/۹۶	۳/۰۶	۲/۵۷
فواصل بین وسایل بازی و مبلمان ورزشی	۰/۸۶	۱۹	۱۵۴	۹۴	۰/۳۹	۰/۰۰	۰/۱۳	۲/۸۸	−۰/۲	۲/۵۸	۰/۴۲	۳/۱۹
فواصل بین سرویس بهداشتی وآبخوری ها	۷/۴۶	۲۴/۴	۱۵۶	۹۹	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۹۳	۳/۲۴	۰/۶۸	۲/۹۸	۱/۱۸	۳/۵
فواصل بین سطل های زباله	−۰/۷	۲/۹۲	۱۵۸	۹۸	/۵	۰/۰۰	−۰/۱	۰/۵۱	−۰/۳	۰/۱۶	۰/۱۷	۰/۸۵
فواصل بین گل جای ها	۵/۳۸	۱۵/۱	۱۵۳	۹۵	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۷۳	۲/۲۳	۰/۴۶	۱/۹۴	۰/۹۹	۲/۵۲
فواصل بین تابلو ها و علایم	۳/۲۸	۸/۲۳	۱۵۵	۹۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۴۵	۱/۵۷	۰/۱۸	۱/۱۹	۰/۷۲	۱/۹۵
فواصل بین جداکننده و حفاظ-ها	۵/۸	۱/۴۲	۱۵۸	۹۸	۰/۰۰	۰/۱۶	۰/۸۳	۰/۲۲	۰/۵۵	−۰/۱	۱/۱۱	۰/۵۳
فواصل بین کیوسک تلفن	۸/۱۲	۱۰/۹	۱۵۴	۹۵	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۱۹	۱/۹۶	۰/۹	۱/۶	۱/۴۸	۲/۳۲
فواصل بین ایستگاه اتوبوس	۰/۶۵	۹/۰۶	۱۵۵	۹۶	۰/۵۲	۰/۰۰	۰/۰۹	۱/۴۸	−۰/۲	۱/۱۶	۰/۳۶	۱/۸۱
فواصل بین دکه و کیوسک‌ها	۹/۱۷	۸/۱	۱۵۴	۹۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۹۵	۱/۳۵	۰/۷۵	۱/۰۲	۱/۱۶	۱/۶۸
فاصله نیمکت از سطل زباله	−۰/۲	۰/۷۵	۱۵۷	۹۷	۰/۸۶	۰/۴۶	۰	۰/۱۲	−۰/۳	−۰/۲	۰/۲۶	۰/۴۵
فاصله نیمکت از آلاچیق و سایه‌بان	۱۳/۳	۸/۸۴	۱۵۶	۹۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۹۵	۱/۷۷	۱/۶۶	۱/۳۷	۲/۲۴	۲/۱۷
فاصله نیمکت از آبنما و فواره	۱۲/۴	۹/۶۹	۱۵۶	۹۳	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۸۲	۱/۷۲	۱/۵۳	۱/۳۷	۲/۱۱	۲/۰۸
فاصله نشیمن گاه از منابع نوری	۱/۲۶	۴/۸۶	۱۵۸	۹۹	۰/۲۱	۰/۰۰	۰/۱۶	۰/۶۸	−۰/۱	۰/۴	۰/۴۲	۰/۹۶
فاصله نشیمن گاه از آبخوری	۷/۲۹	۲۵/۶	۱۵۹	۹۹	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۹۵	۳/۲۴	۰/۶۹	۲/۹۹	۱/۲۱	۳/۴۹

در مجموع می‌توان از جدول فوق چنین استنباط کرد که:

۱ـ معناداری ارتباط بین گزینه‌های فواصل بین نیمکت‌ها، فواصل بین منابع نوری، فواصل بین وسایل بازی و مبلمان ورزشی، فواصل بین ایستگاه اتوبوس و فاصلهٔ نیمکت از سطل زباله برای حاشیه زاینده‌رود و فواصل بین جداکننده‌ها و حفاظ‌ها و فاصلهٔ نیمکت از سطل زباله برای حاشیه کارون به دلیل داشتنSIG بالاتر از ۰/۰۵ رد می‌شود.

۲ـ میانگین متغیرهایی از قبیل فواصل بین آلاچیق و سایه‌بان، فواصل بین کیوسک تلفن عمومی، فاصلهٔ نیمکت از آلاچیق و سایه‌بان و فاصلهٔ نیمکت از آبنما و فواره در هر دو جامعه به علاوه متغیرهایی از جمله فاصلهٔ بین وسایل بازی و مبلمان ورزشی، فاصلهٔ بین آبخوری و سرویس های بهداشتی، فواصل بین گل‌جای‌ها و فاصلهٔ نشیمن‌گاه از آبخوری، فواصل بین نیمکت‌ها، فاصلهٔ بین تابلو و علایم‌ها، فواصل بین ایستگاه اتوبوس و فواصل بین دکه و کیوسک ها برای حاشیه کارون و همچنین فواصل بین آبنما و فواره برای حاشیه زاینده‌رود بسیار بزرگ تر از عدد ۵ (میانگین- عدد آزمون) بوده و بنابراین فواصل بین آنها "بسیار زیاد" می‌باشد.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

۳ـ همچنین فاصله بین سرویس‌بهداشتی و آبخوری‌ها، فاصله بین گل‌جای‌ها، فواصل بین دکه و کیوسک ها و فاصلهٔ نشیمن‌گاه از آبخوری در حاشیه زاینده‌رود و فاصلهٔ بین منابع نوری و فاصلهٔ نشیمن گاه از منابع نوری در حاشیه کارون "تقریباً زیاد" ارزیابی شده است.

۴ـ کاربران هیچ‌کدام از دو محیط، به کم بودن فاصله بین متغیرهای مورد سؤال اعتقادی نداشته و گزینه‌هایی که حرفی از آنها به میان نیامد دارای فاصلهٔ نسبتاً مناسبی بوده و همان طور که دیدیم در مجموع زیاد بودن فاصله‌ها در حاشیه کارون بیشتر از حاشیه زاینده‌رود گزارش شده است.

به نظر می‌رسد که یکی از عواملی که نقش تعیین کننده‌ای در میزان فاصلهٔ بین مبلمان و در نتیجه جایابی آنها در پهنهٔ فضا دارد، تعداد آنها می باشد. به عبارت دیگر، از نظر مردم در هر دو نمونه- حاشیه زاینده‌رود و حاشیه کارون- بین تعداد مبلمان با فاصلهٔ آنها رابطه‌ای بسیار قوی از نوع معکوس آن وجود دارد و هرچه تعداد بیشتر باشد، فاصلهٔ بین آنها کمتر ارزیابی شده و برعکس تعداد کمتر مبلمان سبب فاصلهٔ بیشتر آنها از همدیگر شده که این موضوع به کمک ضریب همبستگی پیرسون از میانگین نظرات کاربران درباره تعداد انواع مبلمان و میزان فاصلهٔ آنها در سطح اطمینان قابل توجهی اثبات شده است. از آنجایی که سطح معناداری محاسبه شده برای هر دو مکان(۰/۰۰) از سطح معناداری مورد نظر(۰/۰۵)کمتر می‌باشد، معناداری همبستگی بین دو متغیر تأیید می‌شود(جدول ۴).

جدول٤) رابطه بین تعداد و فاصله انواع مبلمان بر اساس میانگین پاسخ های کاربران

نوع همبستگی	سطح معناداری موردنظر	حاشیه زاینده ود		حاشیه کارون	
		میزان همبستگی	سطح معناداری	میزان همبستگی	سطح معناداری
پیرسون	۰/۰۵	-۰/۹۵۷	۰/۰۰	-۰/۹۳۸	۰/۰۰

از دیگر موارد قابل ذکر، عدم توجه به عوامل طبیعی و تغییرات آب و هوایی در فصول مختلف در رابطه با مکان یابی مبلمان در هر دو نمونه به‌خصوص در حاشیه کارون است. برای نمونه مکان یابی نیمکت‌های آهنی و یا چوبی در فضای باز بدون هیچ نوع سایه‌بان و سرپناهی استفاده از آنها را در فصل تابستان و زمستان، به جز در بعضی مواقع خاص(شب هنگام در تابستان و موقع آفتاب در زمستان)، ناممکن می‌سازد و ضمناً عدم مکان یابی سایه بان و سرپناه نیز از مسائل مهم و مؤثر بر استفاده از این فضاها می‌باشد، که البته انبوه درختان موجود در حاشیه زاینده‌رود مشکل گرمای نه چندان شدید آن را تاحدودی مرتفع می‌کند، اما مشکل باران و زمستان همچنان به قوت خود باقی است. این در حالی است که علی رغم گرمای شدید اهواز محدودهٔ مورد مطالعه در حاشیه کارون به غیر از قسمتی از آن، حتی از سایه‌بان طبیعی مثل درخت نیز محروم می‌باشد. نمودار(۲) نشان می‌دهد که اکثریت اعضای هر دو جامعه(نزدیک به ۷۳ درصد) تقریباً به یک میزان اعتقاد دارند که نقش عوامل طبیعی و شرایط آب و هوایی در مکان یابی مبلمان به فراموشی سپرده شده است. ضمناً بر اساس آزمونهای به عمل آمده، ثابت گردیده که جنسیت نقشی در کم و کیف این نظرات نداشته و هر دو جنس به یک میزان راجع به این عقیده هم نظر هستند. بدین منظور از آزمون مقایسهٔ میانگین دو جامعه استفاده شده که برای این کار ابتدا با ارزش گذاری پرسش های دو انتخابی کیفی مربوطه(جنسیت ودر نظر گرفتن شرایط آب و هوایی) به حالت

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

کمی درآمدند. سپس بر اساس متغیر جنسیت از آن آزمون به عمل آمد که بیانگر عدم تأثیر جنسیت بر متغیر مورد آزمون می باشد[۱](جدول۵).

جدول ۵) آزمون مقایسه میانگین دو جامعه برای تشخیص تأثیر یا عدم تأثیر جنسیت در نظرات راجع به در نظر گرفتن شرایط آب و هوایی در مکانیابی انواع مبلمان

	Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means											
	F		.Sig		t		df		Sig		Mean Difference		Std. ErrorDifference		ConfidenceInterval of the ٪۹۵ Difference			
															Upper		Lower	
	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک	ح.ز	ح.ک
Equalvariances assumed	۱/۱۷	۰/۷۳	۰/۲۸	۰/۷۳	۰/۵٤	۰/۱۷	۱۵٦	۹۵	۰/۵۹	۰/۸٦	۰/۰٤	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۰۹	-۰/۱	-۰/۱٦	۰/۱۸	۰/۱۹
Equalvariances not assumed					۰/۵٤	۰/۱۷	۱۵٦	۹٤/۳	۰/۵۹	۰/۸٦	۰/۰٤	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۰۹	-۰/۱	-۰/۱٦	۰/۱۸	۰/۱۹

نمونهٔ دیگری از عدم مکان یابی صحیح اجزای مبلمان، می‌توان به تعدادی از نیمکت‌های قسمت شمالی‌تر حاشیه کارون اشاره کرد که در قسمت لبهٔ جادهٔ ساحلی و رو به سمت جاده نصب شده، در حالی که قاعدتاً در چنین جایی جهت استفاده از مناظر زیبای فضای سبز حاشیه رودخانه و همچنین چشم‌انداز خود رودخانه باید رو به سمت رودخانه و پشت به جادهٔ ساحلی نصب می‌شدند و دیگری مکان یابی سطل‌های زباله در حاشیه رودخانهٔ زایندرود بوده که در بعضی قسمت ها در امر پنهان بودن سطل‌های زباله آن قدر افراط شده که حتی هنگام پیمایش میدانی توسط نگارندگان نیز به زحمت قابل رؤیت بوده؛ چه رسد به کسی که می‌خواهد با حداقل زحمت از آنها استفاده کند.

کیفیت انواع مبلمان

کیفیت یکی دیگر از عوامل بسیار مهم و مؤثر بر کارایی و مطلوبیت مبلمان بوده که به‌وسیلهٔ جنبه‌های مختلفی از قبیل جنس، رنگ، ارتفاع و ابعاد، طرح ساخت، تعدد و تنوع، دسترسی مناسب، راحتی در استفاده، مکان یابی صحیح و نحوهٔ نصب و ... تعریف می‌شود. در نظر سنجی به عمل آمده از کاربران حاشیه کارون و زاینده رود، اکثریت پاسخ دهندگان، سطح مبلمان شهری حاشیه زاینده‌رود را در سطح نسبتاً خوبی ارزیابی کرده‌اند. در حالی که کاربران حاشیه کارون آن را در سطح نسبتاً ضعیفی می‌دانند(نمودار۱). نکته جالب آنکه سطح تحصیلات کاربران با نظرشان درباره سطح مبلمان شهری حاشیه رودخانه همبستگی بالایی دارد. با این تفاوت که این همبستگی برای کاربران حاشیه زاینده‌رود از نوع مستقیم و مثبت بوده و با افزایش میزان تحصیلات پاسخگو نظر وی درباره سطح کیفی مبلمان مثبت‌تر می‌شده است. در حالی که این همبستگی راجع به حاشیه کارون از نوع معکوس و منفی بوده که بدین معنی است که مبلمان حاشیه کارون نتواسته از لحاظ کیفی انتظارات اقشار با تحصیلات بالاتر را برآورده نماید(جدول۶).

[۱]- این آزمون به وسیلهٔ آزمون **U**یا آزمون ناپارامتری مان ـ ویتنی (**Mann-Whitney test**) تکرار شد که همین نتیجه را در برداشته و عدم تأثیر جنسیت را تأیید کرده است.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

جدول٦) رابطه بین سطح تحصیلات کاربران حاشیه رودخانه و میزان رضایت آنها از سطح کیفی مبلمان حاشیه رودخانه

نوع همبستگی	سطح معناداری مورد نظر	حاشیه زاینده ود			حاشیه کارون		
		ضریب آلفای کرانباخ	میزان همبستگی	سطح معناداری	ضریب آلفای کرانباخ	میزان همبستگی	سطح معناداری
اسپیرمن	۰/۰۵	۰/۷۳۴	۰/۶۶۱	۰/۰۰۰۰۰۱	-۱/۴۶۹	-۰/۴۶۳	۰/۰۰

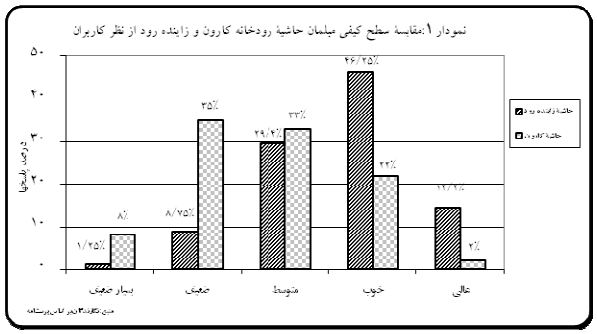

دریک بررسی ریزتر و دقیق‌تر از مردم درباره کیفیت هرکدام از انواع مبلمان سؤال شد و پاسخ ها مورد آزمون و تحلیل قرار گرفت(جدول۷). تنها مواردی که سطح معناداری آن بالاتر از سطح معناداری مورد نظر(۰/۰۵) می‌باشد، حفاظ‌ها و جداکننده برای حاشیه زاینده‌رود و سطل زباله و دکه و کیوسک برای حاشیه کارون است. بنابراین، معناداری روابط آزمون برای بقیهٔ متغیرها پذیرفته می‌شود. در یک نگاه کلی به جدول می‌توان متوجه شد که در مجموع نارضایتی از کیفیت انواع مبلمان به جز در مواردی خاص مثل آبنما و آلاچیق، در حاشیه کارون بیشتر از حاشیه زاینده‌رود است. در این میان بیشترین نارضایتی‌ها متعلق به آبخوری و سرویسهای بهداشتی و مبلمان ورزشی حاشیه کارون می‌باشد و بالاترین سطح رضایت نیز از کیفیت منابع نوری، مبلمان ورزشی و سطل‌های زباله در حاشیه زاینده‌رود است. در کل می‌توان گفت که کاربران حاشیه کارون تا حدودی از کیفیت کیوسکهای تلفن رضایت دارند.[۱]اما از کیفیت سایر انواع مبلمان ناراضی می‌باشند. از آنطرف در حاشیه زاینده‌رود، کیفیت آبنما و آلاچیق‌ها "ضعیف" ارزیابی شده و سایر انواع مبلمان نیز نمره‌ای بالاتر از حد متوسط تا خوب می گیرند(جدول ۷)(نمودار۲).

[۱] – جالب اینکه در محدودهٔ مورد پژوهش در حاشیهٔ کارون حتییک کیوسک تلفن هم یافت نشد اما تعدادی کیوسک تلفن در خیابانهای مجاور حاشیهٔ ساحلی موجود بوده که به علت زیاد نبودن فاصله، احتمالاً قضاوت مردم راجع به کیفیت آنها می‌باشد.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

جدول۷) آزمون One-Sample T-Test برای مقایسه کیفیت انواع مبلمان حاشیه رودخانه بر اساس نظرات کاربران

نوع مبلمان	Test Value = ۵											
	t		df		Sig. (۲-tailed)		Mean Difference		۹۵٪ Confidence Interval of the Difference			
									Lower		Upper	
	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون
نیمکت و نشیمن‌گاه	۹/۹۱	-۵/۳۲	۱۵۹	۹۹	۰	۰	۱/۲	-۱/۰۲	۰/۹٤	-۱/٤	۱/٤٦	-۰/٦٤
منابع نوری	۱۸/۸	-۲/۷۷	۱۵۹	۹۸	۰	۰/۰۱	۱/۹۸	-۰/۵۳	۱/۷۷	-۰/۹	۲/۱۸	-۰/۱۵
آب نما و فواره	-۸/٦	-۲/٦۷	۱۵٦	۹۸	۰	۰/۰۱	-۱/۰۸	-۰/٤۸	-۱/۳۳	-۰/۸۵	-۰/۸۳	-۰/۱۲
سایه بان و آلاچیق	-۸/۸۹	-۵/۳۳	۱۵۲	۹٦	۰	۰	-۱/۳۲	-۰/۹۹	-۱/٦۱	-۱/۳٦	-۱/۰۳	-۰/٦۲
مبلمان ورزشی	۱۳/۸	-۱۳/٦	۱۵٦	۹٦	۰	۰	۱/۸۷	-۱/۹۸	۱/٦	-۲/۲۷	۲/۱٤	-۱/٦۹
آبخوری و سرویس بهداشتی	۸/۱۵	-۱٦/۳	۱۵٦	۹٦	۰	۰	۱/۰٦	-۲/۳۱	۰/۸	-۲/۵۹	۱/۳۱	-۲/۰۳
سطل زباله	۱۱/۸	۱/۲۲	۱۵۷	۹۹	۰	۰/۲۳	۱/٤۹	۰/۲	۱/۲٤	-۰/۱۳	۱/۷٤	۰/۵۳
گل جای	۸/۸۳	-٦/٤۵	۱۵۸	۹۵	۰	۰	۰/۹٦	-۱/۲۳	۰/۷٤	-۱/٦۱	۱/۱۷	-۰/۸۵
تابلو و علایم	۸/۸۳	-٤/٦۹	۱۵۷	۹٦	۰	۰	۱/۱۸	-۱/۰۱	۰/۹۱	-۱/٤٤	۱/٤٤	-۰/۵۸
حفاظ و جداکننده	۰	۳/۹۱	۱۵٦	۹۹	۱	۰	۰	۰/۸٤	-۰/۲٦	۰/٤۱	۰/۲٦	۱/۲۷
کیوسک تلفن	٦/٤۱	٤/٤۱	۱۵٤	۹٦	۰	۰	۰/۹	۰/۸۵	۰/٦۲	۰/٤٦	۱/۱۸	۱/۲۳
ایستگاه اتوبوس	۸/۹۷	-٤/٦٦	۱۵۵	۹۷	۰	۰	۱/۱۵	-۰/۹	۰/۹	-۱/۲۸	۱/٤۱	-۰/۵۲
دکه و کیوسک	٤/۰۹	۱/٤۷	۱۵۹	۹۸	۰	۰/۱۵	۰/۵٦	۰/۲۸	۰/۲۹	-۰/۱	۰/۸۳	۰/٦۷

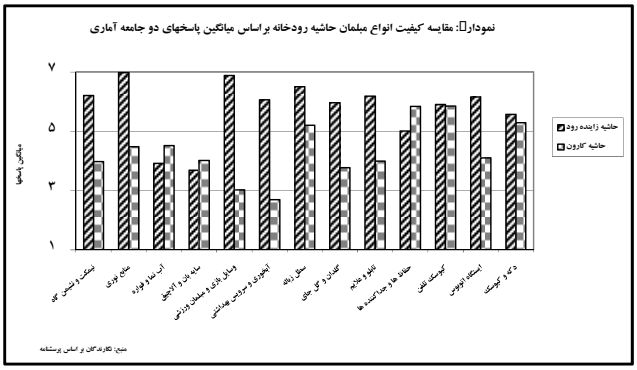

نکته دیگر،تأثیر گذاری و همبستگی بالای تعداد انواع مبلمان با کیفیت آنها در این نمونه‌ها می‌باشد. بدین معنی که مردم در مورد مبلمانی که تعداد بیشتری(از نظر خودشان) داشتند، قضاوت خوش‌بینانه‌تری راجع به کیفیت آنها نیز دارند(جدول۸).

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

جدول۸) رابطهٔ بین تعداد و کیفیت انواع مبلمان بر اساس میانگین پاسخ های کاربران

نوع همبستگی	سطح معناداری موردنظر	حاشیه زاینده ود		حاشیه کارون	
		میزان همبستگی	سطح معناداری	میزان همبستگی	سطح معناداری
پیرسون	۰/۰۵	۰/۹۲۵	۰/۰۰	۰/۷۲۱	۰/۰۰۵۳۹۸

توجه به نیازهای اقشار مختلف

یک فضای عمومی کارا، فضایی است که کلیهٔ شهروندان و اقشار مختلف جامعه از خدمات و مزایای آن بی‌نصیب نمانند. این در حالی است که یافته‌های پژوهش حاکی از تفاوت محسوسی در پوشش نیازهای اقشار مختلف در محیط های مورد پژوهش است. به‌وسیلهٔ یک سؤال چند بعدی بر مبنای طیف لیکرت از پرسش شوندگان خواسته شد که به ارزشیابی «توجه به نیاز اقشار مختلف در انتخاب و استقرار انواع مبلمان در محیط های مورد پژوهش» براساس ارزش های "بسیار کم" تا «بسیار زیاد» بپردازند. سپس از پاسخ ها بر مبنای ارزش ۵ (میانگین)، آزمون میانگین گرفته شد که نتایج نهایی آن در جدول۹ مندرج است.

جدول ۹) آزمون One-Sample T-Test برای مقایسه میزان توجه به نیاز اقشار مختلف در دو جامعهٔ آماری بر اساس نظرات کاربران

اقشار	Test Value = ۵											
	t		df		Sig. (۲-tailed)		Mean Difference		۹۵٪ Confidence Interval of the Difference			
									Lower		Upper	
	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون
کودکان	۶/۲۴	-۱۱/۱۱	۱۵۹	۹۹	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۰۱	-۱/۸	۰/۷۱	-۲/۱۲	۱/۳۷	-۱/۴۸
جوانان	۸/۲۴	-۴	۱۵۵	۹۹	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۱۸	-۰/۹۲	۰/۹۰	-۱/۳۷	۱/۴۶	-۰/۴۶
میانسالان	۱۰/۱۸	-۱/۶۳	۱۵۵	۹۸	۰/۰۰	۰/۱۰۶	۱/۴۲	۰/۳۲	۱/۱۵	-۰/۷۲	۱/۷	۰/۰۷
سالمندان	۰/۴۴۲	-۵/۷۷	۱۵۵	۹۸	۰/۶۵۹	۰/۰۰	۰/۱	-۱/۳۷	-۰/۳۱	-۱/۸۴	۰/۵	-۰/۹
ورزشکاران	۷/۴۴	-۶/۶۵	۱۵۳	۹۶	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۱۳	-۱/۴۴	۰/۸۳	-۱/۸۷	۱/۴۳	-۱
معلولان	-۱۲/۷۵	-۲۳/۴۱	۱۵۹	۹۹	۰/۰۰	۰/۰۰	-۲/۱۱	-۳/۱۴	-۲/۴۴	-۳/۴	۱-/۸	-۲/۹
بانوان	۲/۶۱	-۹/۴۱	۱۵۹	۹۷	۰/۰۱	۰/۰۰	۰/۴۵	-۱/۹	۰/۱	-۲/۳	۰/۸	-۱/۵
مسافران	۷/۳۲	-۱۱/۸	۱۵۹	۹۸	۰/۰۰	۰/۰۰	۱/۲۲	-۲/۲۶	۰/۹۰	-۲/۶	۱/۵۵	-۱/۹

از آنجایی که Sig، مربوط به قشر سالمندان برای حاشیه زاینده‌رود و میانسالان برای حاشیه کارون تنها مواردی است که ناقض وجود رابطهٔ معنادار می‌باشد، می‌توان تا حد زیادی نتایج جدول را قابل اتکا دانست که بر اساس آن به اعتقاد کاربران حاشیه کارون سطح توجه به نیاز تمامی اقشار جامعه از حد متوسط پایین‌تر بوده که کمترین آن به ترتیب مربوط به قشر معلول جامعه و قشر بانوان می‌باشد. در حالی که کاربران حاشیه زاینده‌رود در این باره نظرات خوش بینانه‌تری داشته و به غیر از قشر معلولان که در سطح "ضعیف" ارزیابی شده، توجه به نیاز سایر اقشار از حد متوسط فراتر بوده که

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

بالاترین میزان به ترتیب مربوط به میانسالان و جوانان است که در سطح تقریباً خوبی می‌باشد. بنابراین، می‌توان چنین نتیجه گرفت که در طراحی و استقرار انواع مبلمان حاشیه رودخانه در حاشیه زاینده‌رود توجه به نیازها و انتظارات اقشار مختلف در سطح رضایت‌بخش‌تری نسبت به حاشیه کارون بوده هر چند که هنوز تا رسیدن به وضعی که همه اقشار راضی باشند فاصله دارد(نمودار ۳).

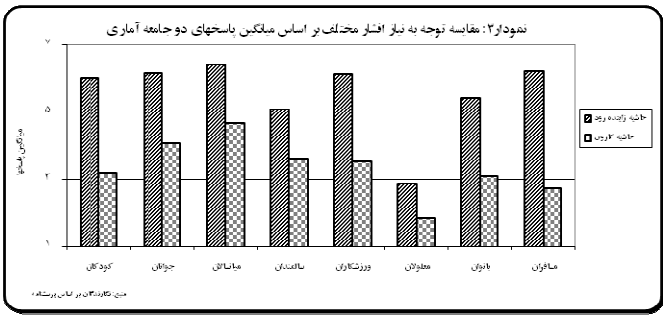

عوامل مؤثر بر استفاده از مبلمان

فضاهای تفریحی حاشیه رودخانه از یک طرف با رودخانه هم مرز می‌باشند و از طرف دیگر به جاده‌های پرتردد ساحلی ختم می‌شوند که این امر یکی از دل مشغولی های عمومی اکثر خانواده‌ها جهت تأمین امنیت به‌خصوص برای اطفال و نوجوانان می‌باشد. بدین منظور وجود جداکننده‌ها و حفاظ هایی میان این محیط و جادهٔ ساحلی و همچنین رودخانه بسیار مهم بوده و خاطر جمعی خانواده‌ها را در استفاده از این محیط به دنبال خواهد داشت. این در حالی است که کاربران حاشیه زاینده‌رود از وضعیت جداکننده‌ها و حایل‌ها میان این محیط با رودخانه و جادهٔ ساحلی راضی نیستند و آن را در حد نسبتاً ضعیفی می‌دانند و کاربران حاشیه کارون نیز در حد متوسط آن را قبول دارند که البته در هر دو مکان سطح رضایت کاربران از این حفاظها با میزان تحصیلات کاربران همبستگی و رابطهٔ معکوسی دارد که بیانگر نارضایتی بیشتر اقشار تحصیل کرده می‌باشد(جدول ۱۰).

کیفیت کفپوش و همچنین وضعیت چمن فضای سبز حاشیه رودخانه هرچند که خود خارج از بحث مبلمان می‌باشند، ولی تأثیر بسزایی در اشتیاق مردم برای مراجعه و استفاده از این گونه فضاها و مبلمان آنها دارند که در این میان کیفیت کفپوش حاشیه کارون نسبتاً ضعیف توصیف شده، ولی کیفیت کفپوش حاشیه زاینده‌رود نمره تقریباً قابل قبولی گرفته است. در این مورد نیز سطح رضایت کاربران حاشیه کارون از کیفیت کفپوش حاشیه رودخانه با میزان تحصیلات آنها رابطهٔ معکوسی دارد، اما این رابطه برای حاشیه زاینده‌رود از نوع همبستگی مستقیم می‌باشد(جدول ۱۰).

دو موضوع دسترسی آسان و مناسب به انواع مبلمان و احساس راحتی در استفاده از مبلمان- به‌خصوص آنهایی که با بدن انسان تماس مستقیم دارند- هردو تقریباً به یک اندازه در میزان استفاده از مبلمان ساحل رودخانه تأثیر داشته و با آن همبستگی مستقیم دارند، که احساس راحتی در استفاده از مبلمان در هردو مکان و همچنین سطح دسترسی آسان و مناسب به انواع مبلمان در حاشیه کارون در حد متوسط بوده، در حالی که دسترسی آسان و مناسب به انواع مبلمان در حاشیه زاینده‌رود نمرهٔ خوب گرفته است(جدول ۱۰).

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

جدول۱۰) ارتباط بین متغیرهای مؤثر در استفاده از مبلمان

متغیرها	نوع همبستگی	حاشیه زاینده ود		حاشیه کارون	
		میزان همبستگی	سطح معناداری	میزان همبستگی	سطح معناداری
بین میزان تحصیلاتو کیفیت کفپوش حاشیه رودخانه از نظر پاسخگو	اسپیرمن	۰/۵۷۳	۰/۰۰۰۰۰۱	-۰/۶۷۴	۰/۰۰۰۰۰۱
بین میزان تحصیلات و جداکننده‌ها و حایل‌های میان حاشیه رودخانه با جاده ساحلی و رودخانه از نظر پاسخگو	اسپیرمن	-۰/۳۳۶	۰/۰۰	-۰/۲۹۸	۰/۰۰۲۸۰۳
بین سطح دسترسی آسان و مناسب به انواع مبلمان با میزان استفاده از مبلمان حاشیه رودخانه	اسپیرمن	۰/۵۵۲	۰/۰۰۰۰۰۱	۰/۵۴۱	۰/۰۰۰۰۰۱
بیناحساس راحتی در استفاده از مبلمانی که با بدن تماس مستقیم دارند با میزان استفاده از مبلمان حاشیه رودخانه	اسپیرمن	۰/۵۶۳	۰/۰۰۰۰۰	۰/۵۱۵	۰/۰۰۰۰۰۱

یکی دیگر از مسائل مهم و تأثیرگذار در استفاده از این گونه فضاها به ویژه برای زنان، مسألهٔ امنیت می باشد، که به خصوص از طرف کاربران حاشیه کارون چه به صورت شفاهی و چه به صورت کتبی در قسمت پیشنهادات به کرّات عنوان شده و خواستار ایجاد تمهیداتی جهت تأمین امنیت این مکان بودند. آخرین مسأله اینکه مسألهٔ پارکینگ که از طرف کاربران حاشیه زاینده‌رود مطرح شده و یکی از دلایل عدم استفادهٔ آنها عنوان شده است و بیشتر خواهان ایجاد پارکینگ دوچرخه در این مکـان و همچنیـن ایجـاد مکـان ویژه‌ای برای دوچرخه سواری و جلوگیـری از تـردد دوچرخه‌سواران در فضاهای سبز و پیاده‌روهای آن بودند.

مسائل و مشکلات مبلمان موجود

درآخرین مبحث به مسائل و مشکلات مبلمـان موجود در مکان های مورد بحث از دیدگاه کـاربران واقعی آنهـا می-پردازیم. یک پرسش ۱۰ گزینه‌ای مطرح شد، که ۹ گزینه اول آن مشکلات احتمالی مبلمان را ارائه می‌کرد و گزینهٔ دهم آن جهت آزادی بیان بیشتر پاسخگو خالی گذاشته شد و از کاربران خواسته شد که بر اساس رتبه‌های ۱ تا ۱۰ به اولویت-دهی مشکلات مبلمان بپردازند. سپس مد و میانگین پاسخ ها محاسبه شد که در جدول ۱۱ درج شده است. از آنجایی که رتبهٔ میانگین پاسخ های هر گزینه با مد پاسخ های آن یکی می‌باشد، در نهایت می‌توان مد پاسخ ها را به عنوان اولویت آن گزینه محسوب کرد که بر این اساس ناکافی بودن از لحاظ تعداد، عدم تناسب با نیاز کاربران و عدم تعمیر و نگهداری مداوم و منظم به ترتیب مهم ترین مشکلات مبلمان موجود در حاشیه کارون و مکان یابی نادرست، یکنواختی و عدم رعایت تنوع و عدم هماهنگی محیطی مهم ترین مشکلات مبلمان حاشیه زاینده‌رود از نظر مردم می‌باشد(جدول ۱۱).

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

جدول ۱۱) اولویت‌بندی مشکلات مبلمان حاشیه کارون و زاینده‌رود بر اساس نظر کاربران

گزینه‌ها	میانگین پاسخها		مد پاسخها	
	حاشیه زاینده‌رود	حاشیه کارون	حاشیه زاینده-رود	حاشیه کارون
عدم رعایت استاندارد	۳/۸۷	۵/۱۹	۴	۶
عدم رعایت عوامل زیبایی شناختی	۶/۵۷	۷/۱۲	۸	۸
یکنواختی و عدم رعایت تنوع	۳/۳۶	۶/۳۴	۲	۷
عدم تعمیر و نگهداری مداوم و منظم	۴/۸۸	۳/۰۶	۵	۳
مکان یابی نادرست	۲/۱۴	۳/۶۶	۱	۴
عدم هماهنگی محیطی	۳/۵۲	۴/۴۲	۳	۵
عدم تناسب با نیاز کاربران	۵/۳۳	۲/۶	۶	۲
ناکافی بودن از لحاظ تعداد	۵/۹۴	۲/۴۵	۷	۱
شلوغی و تراکم مبلمان	۷/۵۸	-	۹	-

نتیجه گیری

همان طور که اشاره شد و روی نقشه‌ها نیز قابل مشاهده است، محیط تفریحی حاشیه کارون شامل فضاهای نیمه خالی و بکری می‌باشد که از یک طرف نقص و محدودیت محسوب می‌شود و از طرف دیگر می‌توان به عنوان یک پتانسیل و یک فرصت به آن نگاه کرد که قابلیت شکل دادن به صورت هر شکل مطلوبی را دارد. لذا جا دارد که با مطالعه و شناخت پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های آن در ظرف یک پروژهٔ بلند مدت منطقه‌ای و حتی ملی، به عنوان یک مجموعهٔ گردشگری و تفریحی به‌طور حساب شده‌ای برای آن برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری کرد و همچنین برنامه ریزی وساماندهی مبلمان آن را نیز ـ به مانند هر طرح و برنامهٔ جزئی دیگر ـ به صورت آینده‌نگری در چهارچوب همان برنامهٔ کلی‌تر گنجاند.

بر خلاف حاشیه کارون، فضای تفریحی حاشیه زاینده‌رود به تدریج و طی گذر زمان شکل گرفته، جا افتاده و هویت یافته است و بنابراین دست‌کاری و دخالت در شکل کالبدی آن در سطح وسیع به صلاح نبوده و بر هویت آن سایه خواهد افکند. از این رو مختصر افزایش یا کاهشی در تجهیزات و مبلمان آن و یا کمی جابه جایی و اعمال تغییراتی در آنها- البته به شکل حساس و محتاطانه- کفایت کرده و ضمن حفظ هویت آن، بهتر می‌تواند آن را سامان داده و مطابق میل کاربران و شهروندان گرداند.

پیشنهادات

در نهایت اجرای پیشنهادهای زیر می‌تواند در زمینه بهبود کیفی مبلمان شهری هر دو محیط مثمرثمر واقع شود:

۱ـ افزایش تعداد انواع مبلمان وتجهیزات موجود با اولویت دادن به آنهایی که کمبود آنها بیشتر احساس می‌شود؛

۲ـ منظور کردن وضعیت جغرافیایی- اقلیمی و شرایط آب و هوایی در طراحی و استقرار انواع مبلمان در هر دو محیط؛

۳ـ افزایش و بهبود کیفیت حفاظ‌ها و حایل‌های میان فضای حاشیه رودخانه با جاده ساحلی و رودخانه؛

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

۴ـ رعایت فاصله مناسب بین انواع مبلمان و نیز دو نوع مشابه مبلمان با تأکید بر کمتر کردن این فاصله‌ها ـ به ویژه در حاشیه کارون؛

۵ـ مطالعه بیشتر در خصوص چگونگی بهبود سطح کیفی انواع مبلمان از نظر جنس، رنگ، اندازه و ابعاد و...؛

۶ـ بازنگری نحوهٔ مکان یابی و پخشایش انواع مبلمان و توزیع آنها در سطح محدوده به شکل متعادل و متناسب با ویژگی ها و ظرفیت‌های محیطی؛

۷ـ انجام تحقیقات و مطالعات محیطی و اجتماعی بیشتر در خصوص چگونگی بهبود کیفی فضاهای مذکور و بررسی موارد مشابه و الگو برداری از آنها؛

۸ـ انجام مطالعات اجتماعی- انسانی در خصوص نیازها، سلایق و الگوهای رفتاری اقشار مختلف جامعه جهت منظور کردن در طراحی و استقرار انواع مبلمان در هردو محیط؛

۹ـ توجه به عواملی که در اشتیاق و مراجعهٔ مردم به فضای حاشیه رودخانه دخیل هستند و استفاده از مبلمان آن را تحت الشعاع قرار می‌دهند؛

۱۰ـ در نظر گرفتن تمهیداتی جهت تأمین امنیت خانم ها و سایر کاربران به‌خصوص در حاشیه کارون از قبیل پیش‌بینی و تدارک کیوسک‌های انتظامی و...؛

۱۱ـ ایجاد زیر ساخت‌ها و تمهیدات لازم جهت قابل استفاده کردن و مبله کردن محیط های بکر حاشیه کارون به‌خصوص قسمت حاشیه غربی آن؛

۱۲ـ تعمیر و نگهداری مداوم و منظم انواع مبلمان به‌خصوص در حاشیه کارون و همچنین فرهنگ سازی برای استفاده بهتر از محیط و مبلمان آن؛

۱۳ـ رعایت هماهنگی محیطی و تنوع و پرهیز از یکنواختی در طراحی و استقرار مبلمان به‌خصوص در حاشیه زاینده‌رود.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

منابع و مآخذ

۱) ادیبی، علی‌اصغر و منعام، علیرضا و قاضی‌زاده، سیده‌ندا (۱۳۸۴)، جایگاه آب و آبنما در پارک‌های شهری، نشریهٔ هنرهای زیبا، شماره ۲۲، صص۸۲ـ۷۳.

۲) بزرگی، علیرضا و پورجعفر، محمدرضا و بمانیان، محمدرضا (۱۳۸۴)، روند برنامه‌ریزی در جهت احیای رودره‌های شهر تهران، مورد مطالعه: رود درهٔ کن، فصلنامهٔ تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۶، صص۷۷ـ۵۳.

۳) براندفری، هیلدر (۱۳۸۳)، طراحی شهری به سوی یک شکل پایدارتر شهر، ترجمه دکتر حسین بحرینی، شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، تهران، ۱۶۸صفحه.

۴) پارسی، حمیدرضا (۱۳۸۱)، شناخت محتوای فضای شهری، نشریهٔ هنرهای زیبا، شماره۱۱، صص۴۹ـ۴۱.

۵) پورمحمدی، محمدرضا (۱۳۸۲)، برنامه‌ریزی کاربری اراضی شهری، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی(سمت)، تهران، ۱۶۶ صفحه.

۶) پیرموره، ژان، آلن، ایوماری، لیزسابری، ماری (۱۳۷۳)، فضای شهری: طراحی، اجرا، مدیریت، ترجمه: حسین رضایی، میرمعزالدین مجابی، محسن رسول، سازمان چاپ نیک، ۳۳۴ صفحه.

۷) تبریزی، نازنین، تحلیل جغرافیایی مبلمان شهری با توجه به شرایط زیست‌بوم انسانی شهر اصفهان (با تأکید بر محدوده‌های گردشگری بخش مرکزی)، (۱۳۸۴)، رسالهٔ کارشناسی ارشد، استاد راهنما: زنگی‌آبادی، علی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان.

۸) توسلی، محمود و بنیادی، ناصر (۱۳۷۱)، طراحی فضای شهری: فضاهای شهری و جایگاه آنها در زندگی و سیمای شهری، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران، ۱۴۶ صفحه.

۹) جعفری، مسعود و زهتابیان، شادی (۱۳۸۵)، خلق و توسعهٔ فضاهای شهری، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان، صص۲۴۸ـ۲۳۲.

۱۰) حسینیون، سولماز (۱۳۸۲)، ساماندهی تابلوها و علایم شهری، ماهنامهٔ شهرداریها، شماره ۵۵، صص۶۶ـ۶۱.

۱۱) حیدری، مرضیه، بررسی تطبیقی استاندارد پارک و فضای سبز شهر اصفهان با استانداردهای موجود(نمونهٔ موردی: فضای سبز حاشیه زاینده‌رود)، (۱۳۸۷)، رسالهٔ کارشناسی ارشد، استاد راهنما: محمدی، جمال، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه اصفهان.

۱۲) خورش، محمدرضا و خورش، اهورامزدا (۱۳۷۷)، رستاخیز اول یا شهر آیندگان، انتشارات بصائر، ۱۲۸ صفحه.

۱۳) رفیعیان، مجتبی و سیفایی، مهسا (۱۳۸۴)، فضاهای عمومی شهری؛ بازنگری و ارزیابی کیفی، نشریهٔ هنرهای زیبا، شماره ۲۳، صص۴۲ـ۳۵.

۱۴) زندیه، مهدی و زندیه، راضیه (۱۳۸۵)، نقش مبلمان شهری در هویت و سیمای شهری، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان، صص۳۲۸ـ۳۱۷.

۱۵) زنگی‌آبادی, علی و تبریزی، نازنین (۱۳۸۴)، تحلیل فضایی مبلمان شهری در میدان امام (نقش جهان) اصفهان، ماهنامهٔ پیام سبز، سال پنجم، شماره ۴۰، صص ۵۰ـ۴۶.

۱۶) زنگی‌آبادی، علی و تبریزی، نازنین (۱۳۸۶)، تحلیل فضایی مبلمان شهری محدوده گردشگری بخش مرکزی اصفهان، مجلهٔ پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان، شماره ۲۲، (ویژه نامه جغرافیا)، صص۶۵ـ۴۴.

۱۷) زنگی‌آبادی، علی و تبریزی، نازنین (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه ریزی مبلمان شهری، انتشارات شریعه توس، ۳۸۰ صفحه.

۱۸) زنگی‌آبادی، علی و محمدی، جمال و صفایی، همایون و قاعدرحمتی، صفر (۱۳۸۷)، تحلیل شاخص‌های آسیب‌پذیری مساکن شهری در برابر خطر زلزله، نمونهٔ موردی: مساکن شهر اصفهان، مجلهٔ جغرافیا و توسعه، شماره۱۲، صص۷۹ـ۶۱.

۱۹) زنگی‌آبادی، علی و مختاری‌ملک‌آبادی، رضا (۱۳۸۴)، شهرها، فضای سبز و رویکردی نوگرایانه به ابعاد انسانی طراحی، ماهنامهٔ پیام سبز، سال پنجم، شمارهٔ ۴۲، صص۱۷ـ۱۲.

۲۰) زیته، کامیلو (۱۳۸۵)، ساخت شهر بر اساس مبانی هنری، ترجمه دکتر فریدون قریب، انتشارات دانشگاه تهران، ۲۲۳ صفحه.

۲۱) سعید نیا، احمد (۱۳۷۹)، کتاب سبز شهرداری، جلد دوازدهم، طراحی فضاها و مبلمان شهری، انتشارات سازمان شهرداریها و دهیاریهای کشور، ۹۶ صفحه.

۲۲) شکوئی، حسین(۱۳۸۵)، دیدگاههای نو در جغرافیای شهری، جلد اول، چاپ دهم، تهران، سمت، ۵۶۸صفحه.

۲۳) شیعه، اسماعیل (۱۳۸۷)، کارگاه برنامه‌ریزی شهری، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ ششم، ۲۶۶ صفحه.

۲۴) عراقچیان، محمدرضا (۱۳۸۵)، مبلمان شهری باید و نبایدها، ، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان، صص۳۲ـ۱۵.

۲۵) غلامپور، اشکان (۱۳۷۹)، معیارهای ارزیابی و انتخاب مبلمان شهری، ماهنامهٔ شهرداری‌ها، شماره ۱۸، صص۵۵ـ۵۱.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

۲۶) قنبری، ابوالفضل و پورمحمدی، محمدرضا (۱۳۸۳)، ضوابط، ملاحظات و استانداردها در طراحی، ساخت، مکان یابی و نصب مبلمان شهری، نشریهٔ علوم انسانی و اجتماعی دانشگاه تبریز، شماره ۱۷، صص۱۵۴ـ۱۳۲.

۲۷) کولیوند، صادق و عباسی، احسان (۱۳۸۵)، شهر در شب، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان، صص۳۸۲ـ۳۷۵.

۲۸) لینچ، کوین (۱۳۷۴)، سیمای شهر، ترجمه منوچهر مزینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۳۳۰ صفحه.

۲۹) مجلسی، منیره (۱۳۸۱)، تأثیر آموزش در تأمین سلامت رفتگران، ماهنامهٔ شهرداری ها، شماره۴۵، ضمیمهٔ شماره ۴۹، ویژه‌نامهٔ شماره ۸، صص۱۸ـ۱۵.

۳۰) مدنی پور، علی (۱۳۸۷)، طراحی فضاهای شهری نگرشی بر فرایندی اجتماعی و مکانی، ترجمه فرهاد مرتضایی، انتشارات پردازش و برنامه‌ریزی شهر(وابسته به شهرداری تهران) چاپ سوم، ۳۳۰صفحه.

۳۱) مرتضایی، سیدرضا (۱۳۸۱)، رهیافتهایی در طراحی مبلمان شهری، سازمان شهرداریهای کشور، ۱۹۶ صفحه.

۳۲) موحد، علی (۱۳۸۶)، گردشگری شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، ۲۴۵ صفحه.

۳۳) نظری‌زاده، علی (۱۳۸۵)، طبیعت در معماری، اولین همایش بین‌المللی شهر برتر، طرح برتر، سازمان عمران شهرداری همدان، صص۹۲ـ۷۷.

۳۴) وایت، ویلیام (۱۳۸۱)، طراحی فضاهای مطلوب شهری، ترجمه و اقتباس: محمود صنعتی و علی صفوی، ماهنامهٔ شهرداریها، شماره ۴۰، صص۶۳ـ۵۸.

۳۵) ولایتی، سعدالله (۱۳۷۱)، حریم منابع آب و کاربرد آن در برنامه‌ریزی ناحیه‌ای، مشهد، انتشارات خراسان، ۱۰۹ صفحه.

۳۶) Bulut, Yahya & Atabeyoglu(۲۰۰۷), Fountains as urban furniture in historical urban structure and usage culture: Erzurum city case, Building and Environment, Volume ۴۲, Issue ۶, Pages ۲۴۳۲-۲۴۳۸.

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]

[Downloaded from georesearch.ir on 2026-11-27]